

Turzański M., Czuchnowski R. 2008. Wybiórczość siedliskowa ptaków szponiastych *Falconiformes* i kruka *Corvus Corax* w Ojcowskim Parku Narodowym. *Prądnik* 18: 37–52.
Walaś K., Mielczarek P. (red.). 1992. Atlas ptaków lęgowych Małopolski 1985–1991. Biologica Silesiae, Wrocław.

Bartosz Skowron

Siedlec, Źródłana 59, 42-253 Janów
bzkowron@poczta.fm

Przemysław Kurek

Zakład Ekologii, Instytut Botaniki PAN
Lubicz 46, 31-512 Kraków

Jakub Baran

Ojcowski Park Narodowy
Ojców 9, 32-045 Sułoszowa

Łukasz Piechnik

Zakład Ekologii, Instytut Botaniki PAN
Lubicz 46, 31-512 Kraków

Tomasz Świąćiak

Kościuszki 116, 42-300 Myszków

Czy puchacze *Bubo bubo* polują regularnie przy norach ssaków drapieżnych?

Puchacz *Bubo bubo* jest największym przedstawicielem rzędu sów *Strigiformes* – jego ciężar waha się od 1,5 kg (samce) do ponad 4 kg (samice). Obecność dużego i agresywnego drapieżnika prowadzącego nocny tryb życia może wpływać na rozmieszczenie drapieżnych ssaków i ptaków, w tym innych gatunków sów (Mikkola 1983). Konsekwencją silnej osiadłości dorosłych puchaczy jest szerokie spektrum zwierząt, na które polują w mozaice różnorodnych środowisk (Mikkola 1983, Penteriani et al. 2002), w promieniu ≥ 2 km od centrum terytorium lub miejsc dziennego spoczynku (Cramp 1985, Miszczyszyn & Mikusek 1997, Dalbeck et al. 1998, Tae-Han et al. 2013). Skład pokarmu tej sowy zależy w dużej mierze od środowiska, które zamieszkuje (Penteriani et al. 2002, 2005). Jako generalista pokarmowy puchacz często poluje na ofiary najbardziej dostępne w łowisku, stąd w Polsce i krajach sąsiednich jego ofiarą padają najczęściej małe nornikowate *Arvicolidae* (Miszczyszyn & Mikusek 1997, Pugacewicz 1997, Suchý 2001, Obuch & Karaska 2010). Z drugiej strony wykazuje preferencję wobec większych zwierząt o masie w przedziale między 200–2000 g, które chwytą częściej niż wskazuje na to ich dostępność w areale łowieckim (Holt et al. 2013). Wśród tego rodzaju ofiar znajdują się m.in. karczowniki *Arvicola* sp., jeże *Erinaceus* sp., krety *Talpa* sp., króliki *Oryctolagus cuniculus*, szczury *Rattus* sp., a spośród ptaków kaczki *Anatidae*, kuropatwy *Perdix perdix*, myszołowy *Buteo* sp., wrony *Corvus corone*, sójki *Garrulus glandarius*, mewy *Laridae*. W przypadku niskiej dostępności optymalnej zdobyczy lub z głodu chwytano nierazadko ryjówki *Soricidae* i małe ptaki wróblowe oraz wyjątkowo duże ofiary, takie jak jastrzębie *Accipiter gentilis*, gluszcze *Tetrao urogallus*, edredony *Somateria* sp., dorosłe lisy *Vulpes vulpes*, świstaki *Marmota* sp. i młode sarny *Capreolus capreolus*. W gniazdach puchacza notowano

ofiary o wadze do 3 kg (Mikkola 1983, Cramp 1985, Holt et al. 2013). O dużej plastyczności łowieckiej tego drapieżnika świadczą chociażby obserwacje ptaków chwytających dorosłe czaple *Ardea* sp. w locie, wybierających jaja z gniazd czy regularnie żerujących na martwych kurczakach przy fermach (Serrano 2000).

Celem niniejszej notatki jest omówienie przypadków polowania puchaczy przy norach zamieszkałych przez drapieżne ssaki, stwierdzonych w trakcie badań ornitologicznych w różnych częściach kraju. Pierwsza obserwacja miała miejsce 9.05.1997 w Górach Stołowych (woj. dolnośląskie), kiedy spłoszono samca puchacza na stoku pokrytym rumoszem skalnym (R. Mikusek). Puchacz pozostawił na kamieniu świeżo upolowanego małego lisa i siadł w odległości ok. 200 m, skąd nawoływał głosem zaniepokojenia. Zwraçało uwagę ciemne, niemal czarne ubarwienie sierści ssaka, bez włosów rudych, z jedynie jasnym zakończeniem ogona (fot. 1). Tego typu umaszczenie jest właściwe dla młodych lisów w okresie przed wychodzeniem z nory lub w pierwszych dniach, gdy pojawiają się w jej oknie (Okarma & Tomek 2008). Dane fenologiczne z Polski wskazują ponadto, że opuszczenie nor przez młode lisy odbywa się około połowy maja (Goszczyński 1995). Druga obserwacja dotyczy rejestracji 21.05.2010 puchacza przy lisiej norze (fot. 2 i 3; M. Bartoszewicz) przez foto-pułapkę zamontowaną k. miejscowości Rąbka w Słowińskim Parku Narodowym (woj. pomorskie). Na jednym ze zdjęć widać sowę zaglądnącą(?) do nory. Ostatnia z obserwacji pochodzi z Lasów Parczewskich (woj. lubelskie), gdzie 20.03.2012 stwierdzono ślady puchacza na piasku przy norze zajętej przez jenota, w tym liczniejsze przy samej jej krawędzi (M. Kołodziejczyk). Kilka metrów obok znaleziono szkielet jenota, prawdopodobnie jednorocznego, w pobliżu zaś jego skórę.

Powyższe przykłady wskazują na możliwość odwiedzania przez puchacza nor, przy których polują na zasiedlające je ssaki drapieżne, tj. młode lisy, borsuki *Meles meles*

Fot. 1. Młody lis upolowany przez puchacza (fot. R. Mikusek) – *Young Fox killed by Eurasian Eagle Owl*

Fot. 2 i 3. Puchacz przy norze lisa – zdjęcia z fotopułapki (fot. M. Bartoszewicz) – *Eurasian Eagle Owl near burrow of fox*

i jenoty *Nyctereutes procyonoides*. Być może takie zachowania łowieckie mogą indukować głosy wydawane przez głodne czy komunikujące się młode ssaki. Obszerne wejścia z pewnością pozwalają na penetrację co najmniej początkowych odcinków nor przez sowę. Choć lis, borsuk i jenot tylko sporadycznie są notowane w pokarmie puchacza (Mikkola 1983), czatowanie przy wejściach do nor może być jedną z ważnych strategii łowieckich puchacza w okresie wychowu piskląt. Nie jest wykluczone zaniżenie udziału tego rodzaju pokarmu w badaniach, które bazują głównie na materiale kostnym pochodzącym z wypluwek (może być on nieobecny, jeśli ofiara nie została połknięta w całości). Młode tych ssaków mogą stanowić bardzo atrakcyjną i poszukiwaną zdobycz dla puchacza, gdyż w okresie opuszczania nor ważą między 1 kg (lis i jenot) a 2 kg (borsuk), zaś mioty tych ssaków liczą średnio od 3–4 (lis i borsuk) do 9 młodych (jenot) (Sumiński et al. 1993, Wilson et al. 2009). Ponieważ wybór miejsca, w którym osiedla się puchacz nie jest przypadkowy i w dużej mierze zależy od dostępności i zagęszczenia preferowanych ofiar (Penteriani et al. 2002, Martinez et al. 2003), nie można wykluczyć, że jednym z kryteriów tego wyboru jest obecność nor ssaków drapieżnych.

Summary: Do Eurasian Eagle Owls *Bubo bubo* regularly hunt at the burrows of predatory mammals? The paper describes three observations of the Eagle Owl hunting at the burrows of mammals in different parts of Poland. The authors suggest that stalking for prey near burrows of foxes *Vulpes vulpes*, badgers *Meles meles* and raccoon dogs *Nyctereutes procyonoides* may be a common hunting tactic of this owl species.

Literatura

- Cramp S. 1985. The Birds of the Western Palearctic. Vol. IV. Oxford University Press, Oxford.
- Dalbeck L., Bergerhausen W., Krischier O. 1998. Telemetriestudie zur Orts- und Partnertreue beim Uhu *Bubo bubo*. Vogelwelt 119: 337–344.
- Goszczyński J. 1995. Lis. Monografia przyrodniczo-łowiecka. Wyd. Oikos.
- Martinez J.A., Serrano D., Zuberogoitia I. 2003. Predictive models of habitat preferences for the Eurasian Eagle Owl *Bubo bubo*: a multiscale approach. *Ecography* 26: 21–28.
- Mikkola H. 1983. Owls of Europe. T&AD Poyser.
- Miszczyszyn A., Mikusek R. 1995. Skład pokarmu puchacza *Bubo bubo* L. w Górach Bystrzyckich. *Prz. Zool.* 39: 119–124.
- Obuch J., Karaska D. 2010. The Eurasian eagle-owl (*Bubo bubo*) diet in the Orava Region (N Slovakia). *Slovak Rapt. J.* 4: 83–98.
- Okarma H., Tomek A. 2008. Łowiectwo, ss. 503. Wyd. Edukacyjno-Naukowe H₂O.
- Penteriani V., Gallardo M., Roche P. 2002. Landscape structure and food supply affect eagle owl (*Bubo bubo*) density and breeding performance: a case of intra-population heterogeneity. *J. Zool. Lond.* 257: 365–372.
- Penteriani V., Sergio F., del Mar Delgado M., Gallardo M., Ferrer M. 2005. Biases in population diet studies due to sampling in heterogeneous environments: a case study with the Eagle Owl. *J. Field Ornithol.* 76: 237–244.
- Pugacewicz E. 1997. Stan populacji puchacza (*Bubo bubo*) na Nizinie Północnopodlaskiej w latach 1984–1994. *Not. Orn.* 36: 119–134.
- Serrano D. 2000. Use of farm chicken carcasses by the eagle owl *Bubo bubo*. *Ardeola* 47: 101–103.
- Suchý O. 2001. Vývoj populace výra velkého (*Bubo bubo*) v Jeseníkách v letech 1955–2000. *Buteo* 12: 13–28.
- Sumiński P., Goszczyński J., Romanowski J. 1993. Ssaki drapieżne Europy. Wyd. PWRiL.
- Holt D.W., Berkley R., Deppe C., Enríquez Rocha P., Petersen J.L., Rangel Salazar J.L., Segars K.P., Wood K.L., de Juana E. 2013. Eurasian Eagle-owl (*Bubo bubo*). In: del Hoyo J., Elliott A., Sarga-

- tal J., Christie D.A., de Juana E. (eds). Handbook of the Birds of the World Alive. Lynx Edicions, Barcelona.
- Tae-Han K., Dal-Ho K., Hansoo L., Hae-Jin Ch., Wee-Haeng H., Sang-Hoon H., Young-Jun K., Woon-Kee P., Seon-Deok J., In-Hwan P. 2013. Analysis of Home Range of Eurasian Eagle Owl (*Bubo bubo*) by WT-100. J. Asia-Pacific Biodiv. 3: 369–373.
- Tella J.L., Mañosa S. 1993. Eagle Owl predation on Egyptian Vulture and Northern Goshawk: possible effect of a decrease in european rabbit availability. J. Raptor Res. 27: 111–112.
- Wilson Don E., Mittermeier R.A., Ruff S., Martinez-Vilalta A., del Hoyo J. 2009. Handbook of Mammals of the World, Vol. 1: Carnivores. Lynx Edicions, Barcelona.

Romuald Mikusek

Park Narodowy Gór Stołowych
Słoneczna 31, 57-350 Kudowa Zdrój
mikromek@gmail.com

Marek Kołodziejczyk

Bp. Fulmana 5/13, 20-492 Lublin
marek.kolo1@wp.pl

Magdalena Bartoszewicz

Szpitalna 2, 66-436 Słońsk